

ביאורי מושגים בעמוד הבא

ראש השנה י"ט: (17 שורות מלמטה) עד כא. (שורה 1)

כמות הימים באדר א' ובאדר ב':
הקהל הקדוש שבירושלים: שניהם **חסרים** (29).
חגי זכריה ומלאכי: כל האפשרויות פתוחות (שניהם 29, שניהם 30, הראשון 30 והשני 29).
רב: אדר א' מלא (זוהי ברירת המחדל - אא"כ יודוע אחרת), אדר ב' **חסר**.

לישנא קמא

קושיה: המשנה מתירה לעדים לחלל שבת על קידוש חודש ניסן - והרי ידוע מתי הוא יחול (כי אדר תמיד 29 יום)?
תירוץ: יש מצוה עצמאית לקדש את החודש על פי הראיה של העדים. (ולכן הם מחללים את השבת)

לישנא בתרא

סיוע: אם אדר יכול להיות 30 יום - מדוע מחללים שבת כדי לקדש את חודש ניסן, הרי אפשר לדחותו ליום א'.
דחייה: מדובר כשיום 31 חל בשבת - במצב כזה חייבים לקדשו בשבת, ולא ניתן לדחותו.

שלחו למר עוקבא:
אדר הסמוך לניסן:
 תמיד 29 יום.

דחיה לשתי הלישנות - ודחיה למר עוקבא:
 הלישנות מניחות שמצוה לקדש על פי ראייה (וכך הן מיישבות את מר עוקבא עם ההיתר לחלל שבת על קידוש חודש ניסן), אבל - על שאר החודשים לא מחללים את השבת - ומכאן שאין מצוה לקדש על פי ראייה.

עבור אלו צרכים מעברים את חודש אלול?

ראב"ח: רק משום קבורת מתים. (אם י"כ יהיה צמוד לשבת - המתים יסריחו)
עולא: גם משום מתים וגם משום ירקות (אם י"ט יהיה צמוד לשבת - הירקות בבית יתקלקלו).

קושיה:
 כיצד מעברים את אלול לצורך הרי - רב"ש שנה בברייתא שאין מעברים את החודש לצורך מסויים!

התירוץ של רב:
 הגירסה בדברי רב"ש היא: לקדש חודש (להקדים) לצורך - אסור, לעבר חודש (לאחר) לצורך - מותר.

התירוץ של רבא:
 דברי רב"ש הם דעת יחיד ('אחרים') הסובר שסדר החודשים קבוע.

לפי ראב"ח אין בעיה שי"ט יהיה סמוך לשבת כי ניתן לקבור ביר"ט באמצעות גוי.
 ראב"ח לא חשש לירקות כיוון שאפשר לשרותם במים חמים.

ראיית הלבנה בזמן המולד

במהלך שש השעות שלפני המולד ואחריו לא ניתן לראות את הלבנה כיוון שהיא קרובה מדי לשמש. לאחר מכן ניתן לראות את הלבנה בדוחק סמוך לזריחת השמש או שקיעתה בפרק הזמן שבו השמש כבר שקעה והלבנה (שבזמן זה היא סמוכה לה) עדיין לא שקעה. אולם לשם כך צריך שהשקיעה תהיה יותר משש שעות אחרי המולד – אחרת נראה את הלבנה רק 12 שעות מאוחר יותר קצת לפני הזריחה (דברים אלו נכונים גם הפוך אם המולד היה פחות משש שעות לפני הזריחה – נראה את הלבנה רק אחרי השקיעה הבאה – 18 שעות אחרי המולד). הגמרא קבעה שיש הבדל בין ארץ ישראל לבבל. בארץ ישראל לא רואים 6 שעות לפני המולד ו18 שעות אחרי ובבל להיפך. המפרשים התחבטו רבות כיצד הפרשי שעות של 36 דקות בין בבל לא"י משפיעים כל כך הרבה על ראיית המולד. הגהות בן אריה על הש"ס הסביר שמדובר כשהמולד היה סמוך לחצות. בבבל הוא יצא קצת לפני חצות (ולכן השקיעה יוצאת יותר מ-6 שעות אחרי המולד וניתן לראות את הירח בזמן השקיעה – 6 שעות אחרי המולד) ואילו בארץ ישראל הוא יצא קצת אחרי חצות (ולכן השקיעה יוצאת פחות מ-6 שעות אחרי המולד וניתן לראות את הירח רק בזמן הזריחה – 18 שעות אחרי המולד).

המקור:

ר' יוחנן: מערב עד ערב.
ריש לקיש: עד יום האחד ועשרים לחודש בערב.

אביי: אין הבדל הלכתי בין המקורות.
רבא: לפי ריש לקיש רק מחצות לילה צריך שיהיה מן החדש. (אבל אפשר שעד חצות יהיה החודש הישן ומחצות החודש החדש)

לכן, אם עדים יגידו שראו את הלבנה קודם השקיעה – הם שקרנים!

לכן, אם עדים יאמרו שראו את הישנה והחדשה בתוך 24 שעות – הם שקרנים!

אין עושים י"ט מספק גם ב"ד מחשש שמא חיסרו 2 חודשים ברציפות, כי אז היה נודע הדבר.

הלכות בקידוש החודש:

- 'צריך שיהא לילה ויום מן החדש':
אם נראית הלבנה הישנה לאחר חשיכה, לא ניתן לקדש יום זה.
- אם המולד קודם חצות היום:
ניתן יהיה לראות את הלבנה החדשה קודם שקיעת החמה.
- אם המולד לאחר חצות היום:
לא ניתן יהיה לראות את הלבנה החדשה קודם שקיעת החמה.
- 24 שעות לא רואים את הלבנה בסיום ותחילת החודש:
בבבל: 6 שעות לפני המולד ו-18 שעות אחרי.
בישראל: 18 שעות לפני המולד ו-6 שעות אחרי.
- כל ספק בקביעות החודש (במקומות המרוחקים) עושים את היום הראשון (ט"ו) בתורת ודאי ואת השני (ט"ז) בתורת ספק.